

شهری که بوی زنان می‌دهد...

زهرا نژادبهرام

همه ساله در آستانه تولد میلاد حضرت فاطمه زهرا (س) رنگ شهر تغییر می‌کند، عکسها و تصاویر مادران شهدا امروز آذین‌بخش شهر شده است. بر بیلبوردها و تابلوهای شهری عکس مادران خودنمایی می‌کند. زنان بر تارک شهر نقش بسته‌اند

اما چرا فقط روزی خاص و چرا فقط در زمانی محدود؟!

این سوالی است که همیشه در ذهن هر بیننده‌ای با علامتی به بزرگی قرن‌ها و سده‌ها نقش می‌بندد! زنان در کنار مردان همواره رنگ و بوی تاریخ و هویت و فعالیت را در شهرها تجلی داده‌اند اما چرا فقط روزی خاص می‌توانند بر بیلبوردها و تابلوها باشند؟! آنها نیمی از جمعیت این شهر هستند و برای حیات، بقا و توسعه آن تلاش‌های جدی کرده‌اند! از جان خود و فرزندان که عزیزترین هدیه الهی است، گذشت کرده‌اند! آنان با تلاش‌های خود امید و حیات را به شهر ودیعه داده‌اند اما فقط روزی خاص به میمنت وجود مبارک حضرت فاطمه (س) فضای عمومی قادر به دیدن آنها و نقش آنها بر چهره شهر است! و در بقیه روزها نقش و انتظارات و خواست‌های آنان از شهر به حاشیه می‌رود! بر این اساس به نظر می‌رسد خوب است یک‌بار دیگر به جایگاه زنان در شهر برگردیم. آنجا که سهم بهره‌گیری از فضای شهری برای همه شهروندان تعریف می‌شود اما به دلیل محدودیت‌های فراوان آنان در شهر کم‌رنگ هستند! زنان تصویر امنیت و عدالت را با هم جست‌وجو می‌کنند اما وقتی در شهر قدم می‌زنند به نظر می‌رسد این دو در کنار هم نتوانسته نیاز و خواست آنان را تامین کند. در مطالعه‌ای که در اوایل سال 90 در شهر تهران صورت گرفته براساس نظرسنجی انجام شده این شهر فارغ از آنکه پرسش‌شوندگان به چه گروه اجتماعی یا نگرش و طبقه‌ای وابسته باشند، اعلام کردند...

زمانی می‌توانند شهری را دوستدار زن بنامند که این ویژگی‌های را داشته باشد: تهران امن (تامین امنیت عینی و ذهنی)، تهران راحت (سهولت دسترسی به فضاها و امکانات شهری)، تهران فعال (امکان فعالیت اقتصادی و اشتغال زنان)، تهران مشارکتی (امکان حضور و مشارکت زنان در برنامه‌های مختلف شهری به عنوان استفاده‌کننده، ایده‌پرداز و مدیر و تصمیم‌گیرنده)، تهران فراغتی (تامین نیازهای

فراغتي زنان)، تهران عادلانه (رعایت عدالت فضايي در تخصيص امکانات شهري)، تهران زیبا (توجه به بعد زیبایی‌شناسانه در طراحی و ساخت فضاهای شهري) و تهران دوستدار کودک (افزایش و بهبود امکانات مختلف موردنیاز کودکان در شهر)(1)

یافته‌های این تحقیق بیانگر آن است که اصلی‌ترین مساله زنان شهر امنیت و عدالت است که مدیران و برنامه‌ریزان نسبت به آن باید به دقتی بیشتر ورود کنند. در دوره قبل شورای شهر مصوبه‌ای در صحن شورا در قالب برنامه پنج ساله سوم توسعه طرح شد که براساس آن مساله رفع فضاهای بی‌دفاع شهري در اولویت کاری شهرداری قرار گیرد. براساس آن تلاش‌هایی برای شناسایی و رفع آن موانع صورت گرفت که ضرورت تداوم و اجرای آن بیش از پیش باید مورد توجه قرار بگیرد! همچنین در مصوبه‌ای دیگر در قالب مناسب‌سازی مقرر شد سالانه 500 کیلومتر از پیاده‌روهای شهر تهران مناسب‌سازی شود تا شهروندان بتوانند در مسیر عدالت‌جویی از فضای شهري گام‌هایی را مشاهده کنند. در این میان مساله عدالت به عنوان يك عامل اصلی در شهر مورد توجه شهروندان بوده است. این مفهوم از توزیع مناسب فضاهای عمومی گرفته تا نمایش تابلوها و بیلبوردها و پیام‌های شهري و...! شهروندان عدالت را مفهومی قابل دسترس در شهر دانسته‌اند به شرط آنکه هدف‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها منطبق بر آن صورت پذیرد!

همگرایی مساله عدالت و امنیت در شهر مساله‌ای جدی برای زنان است، چراکه این مفاهیم پایه‌ترین عناصر اصلی برای تحقق شهري همراه و متعلق به همه است.

برخی صاحب‌نظران عرصه شهرسازی مساله عدالت را عامل اصلی برقراری امنیت در شهر دانسته‌اند و در این زمینه معتقدند که ایجاد فضاهای عمومی عدالت‌محور و توجه به عدالت جنسیتی عاملی موثر برای تحقق امنیت و احساس امنیت است.

سند امنیت زنان در شهر که سال گذشته توسط شهرداری تهران تهیه و ابلاغ شد فرصتی موثر برای تحقق این مهم است! از برجسته‌ترین محورهای این سند باورپذیری حق زنان بر شهر و ضرورت تامین نیازهای آنها برای امنیت است، از این‌رو این سند حوزه‌های امنیت عمومی و امنیت اجتماعی را مورد توجه قرار داد که بستری برای پذیرش مشارکت زنان در شهر و توزیع عدالت جنسیتی در آن است. لذا شهر را از زنان دور نکردن و آن را برای همه تدارک دیدن فرصتی است که می‌تواند منجر به کاهش دغدغه‌ها و بستری برای تسری مشارکت و ارتقای فرصت‌ها شود. این شهر آنگاه می‌تواند شهر مادران، شهر خواهران، شهر دختران

و شهر زنان شود که بتواند عدالت و امنیت را عینی کند. و شرط آن توجه به این مهم است که، مشارکت و دیده شدن در آن از زنان سلب نشود یا کمرنگ نشود! در واقع هنگامی شهر، شهر است! که شهروندان در آن پویا و فعال باشند و شهر را از آن خود بدانند نه آنکه دایره شهری شدن را برای آنها محدود و فرصت دیده شدن در آن را کاهش دهیم! از این رو از میلاد دختر پیام اکرم وام می‌گیریم تا بگوییم احترام و تکریم زن تنها برای يك روز نیست و احقاق حقوق شهروندی و مشارکت‌پذیری شهروندان مختص يك جنس نیست، بلکه باید با نگرش جنسیتی مسائل شهری را يك به يك بررسی کنیم و در جهت تحقق آرمان بلند شهر برای همه زنان را شهروندان واقعی شهر بدانیم!